

U g e s k r i f t

for

Norske Landmænd,

udgivet af J. Schrøder.

N° 45.

Lørdagen den 10de November 1860.

4de Marg.

Indhold.

Hovbesslaget. — Dyrskuer i Smaalenene. — De forskellige Sorter Guano. — Udbrug af Indberetningerne om City- og Venbrudsygen i Jylland. — Inden- og udenlandske Esterretninger.

Hovbesslaget.

(Fortsættelse fra No. 44.)

Regler ved Skoning af feilsulde Hove.

Hovens Feil er enten medfødte eller senere tilkomne. De sidste er for det meste Følgen af en feilagtig Skoning eller af Hovsygdomme. Ved de medfødte Hovfeil følger gjerne Feil i Led og Sener, og er meget vanskelige eller kunne aldeles ikke helbredes. De øvrige kan helbredes ved et fornuftigt Beslag.

Tranghoven kjender man derpaa, at Traktveggene staar hinanden for nær; der medfølger gjerne en udannet Kraake, ofte Kraakeraaddenhed og Kraakeverk. Forfødderne er mest udsatte for Tranghoven og enten sammes indre Begge (enfelt Tranghov) eller baade de indre og ydre (fuldstendig Tranghov). Den er stedse forbunden med en tynd indover rettet Beg. Paa haarde Beie er det meget slemt at bruge Heste med denne Feil; derimod paa Marken kan de meget godt bruges. En Tranghavs Begge og i Serdeleshed Trakterne maa nedskjeres saa meget som muligt; af Kraaken maa dog Intet borttages. Helt lader man en saadan gaa $\frac{1}{4}$ Aar i fugtig Havn. Skal Dyret dog alligevel arbejde, saa belegges Hoven med et Laajern. Toffelstoen uden Hager og uden Grev er ogsaa anvendelig; dog maa det ikke tillades, at der slaas Som i Trakterne. Sommene maa indslaaes henimod Taaen, 3 i den ydre og 2 i den indre Beg. Foruden et hensigtsmæssigt Beslag, maa Tranghoven oplødes ved Omslag af Vimmel, varmt Vand etc., og dens Bæft befordres ved Hovsalver, som indgives hveranden Dag.

Stumphoven bestaar i en for steil Stilling af Taaveggen, og er i Almindelighed forbunden med hoi Trakter og en liden forkuet Kraake. Samtidig med Stumphov forekommer der ofte Feil i Kroneledet. Som oftest forekommer denne Feil hos unge Heste, men ogsaa hos eldre Heste, naar de staa meget paa Stald og har et for stærkt helbende Spiltoug.

Trakterne og Sideveggene maa virkes stærkt. En Sko med forlænget Taa paalegges, og maa desforuden smides tykkere ved Taaen end ved Hageenden. Stoen skal ikke have Hager.

Den fjeve Sov. Skjev er Hoven naar dens ene Hovveg staar paa skraa stærkere end den anden. Legemets Tyngde fordeles meget ulige ved denne fjeve Hov. Bestaar Dndet kun i en feilagtig Retning af Beggen, uden at Saalen har forandret sig, saa kan det let rettes paa. Den Eide af Hornveggen, som er størst, virkes mere end den mindre Del af samme, og en Sko paalegges som er hoiest der, hvor Hoven er lavest.

Den sprøde Sov har tørt ridset Horn og smaa sprukne Begge. Den opstaar af Mangel paa Fugtighed og Fedt i Hoven og ved et daarligt Beslag. Mangelen afhjelpes ved et Omslag af Vimmel og Indgubning med Hovsalve. En ikke altfor tung Sko paalegges med kun 6 Som, hvilke ikke maa indslaaes for lodret og kuns igjennem Beggens gode faste Dele. Helt forsyner man Stoen med 3 Kapper, hvilke naar $\frac{1}{4}$ —1 Tomme op paa Beggen.

Fladhoven. Paa Fladhoven er Saalen ikke indad hvelvet, men har samme Grundflade som Beggen, og er enten halv eller fuldstendig. Den forekommer hovedsagelig hos Arbeidsdyr og da iserdeles paa Forhøverne, sjeldnere paa Baghøverne, hvor den kuns opstaar ved Sygdom. Stoen maa ikke ligge paa Saalen, men blot paa Bereranden, og vel at merke ligelig paa sammes hele Tykkelse. Stoen skraaner indad fra Sombullerne, saaledes at Saalen bliver liggende fri paa Stoen. Jalmindelighed er Hager og Grev nødvendige. Naar Hoven virkes skaanes Beg og Trakter. Man bruger tynde Som. Stoen maa dog befestiges stærkt, thi jo lengre den ligger paa, desto bedre.

Den flade Saale gaar ofte over til at hvelve sig nedover og rager nedenfor Beggen. I Almindelighed staar daarlige Begge hermed i Forbindelse. Man forsyner Hoven med en Fladsko, hvis indre Rand er skaalformet. Ved Udvirkningen maa kun Taaen røres af Saalen og Trakterne maa lidet eller intet borttages. Grev og Hager er i Almindelighed nødvendige paa Fladhovsko.

Til Dndets Helbredelse kan anføres, hyppige Omslag og Indgubninger med Hovsalve

paa Hoven. Fuldstændig Helbredelse opnaas dog kun sjældent. Skoen maa blive liggende saa længe som muligt.

Beilag for Heste som stryger sig.

De Steder som Hesten stryger sig paa er fra Kronen og opover, undertiden helt op til Kneleddet paa den indre Side af Benet. Aarsagerne er en fellagtig Gang, naturlig Svagthed, daarlig Stoning, fjeve Hove, for brede Skor, for store ikke afflede Sommitter. Efter Aarsagen retter ogsaa Hjælpenidlet sig. Man maa aldrig legge for lange og tunge Skor under, iserdeleshed maa den indre Arm ikke vere for lang. De indre Hager rettes noget indover og alle skarpe Hjørner og Kanter affiles. Ved fjeve Hove nedvirker man den høie Veg og ubelader Hagen paa dette Sted og bibeholder den anden. Er Svekkelse Aarsagen hertil, saa er Rolighed og kraftigt Foder det bedste Modmiddel. Stryger Dyret selve Hornveggene mod hinanden, saa anbringes Strygeleder af Gummi-Elasticum.

Indhugning sker idet Bagfodderne staa imod Forfodderne ved Travet eller undertiden ogsaa ved Stridgangen, hvorved Skoene giver en klappede Tone fra sig (Hesten smider Sko). Det kan komme af Hestens Bygning, naar Forbenene staa ualmindelig langt tilbage, eller ogsaa kan en svag Bagdel vere Aarsagen hertil. Det forekommer ogsaa naar Baghovens Taa er for lang og Forhoven har for lange Sko. Midler mod Hugning. Hagen boies indunder Hoven paa Forbenene, og paa Bagbenene lader man Skoen ikke naa helt frem til Taaen. Paa hver Side af Taaen settes en Taakappe, da man ikke kan anbringe den foran, dette formindsker idetmindste Smidningen. End yderligere hjælper det naar man gjør Taaen saa kort som mulig og staaer Trakterne aldeles. En almindelig Sko kan bruges, naar Dmstendighederne tillader det uden Hager; bruges Hager maa de ikke rage udenfor Trakterne.

Sømmstil.

Sømmstil indtreffer naar Sømmet inddrives fellagtigen i Hovens Rjodddele. Hesten halter gjerne strax, undertiden dog først efter 4—8 Dages Forløb. Man undersøger først Hovveggen og ser efter om et Sømm staaer betydeligt høiere end de andre. Endvidere søger man at finde det smerterfulde Sted ved Dantning paa de indbrevne Sømm eller deres Ritter. Et andet Rjendetegn er, naar en Bloddraabe sidder paa Rittet af det for dybt indbrevne Sømm. Aarsagen til Sømmstil er mange, saasom at Hullerne i Skoen er ikke anbragt paa den rette Side, eller tynde Hornvegge vere Skylden, serdeles haardt sprødt Horn, Smedens Uforsigtighed, eller at Sømmet har veret fløvet i Spidsen, eller ogsaa kan en Del af et gammelt Sømm vere bleven tilbage. Efter omtrent 24 Timers Forløb bliver Hoven varmere end den anden, og der indtreder Betendelse i Rjoddelene, som er mer eller mindre sterk, alt efter Saarets Størrelse. Er Saaret betydeligt

indtreder Berk og sver Haltning. Kurerer man ikke Dndet i Tide griber Berken om sig, og gaar tilfjost opover, og viser sig som en Hevelse ved Kronen, hvilken aabner sig, og Berk flyder ud.

Behandlingen. Man tager Skoen af, og bortskjærer saa meget af Hornet ved den høie Linie, indtil man kommer til en Bedste; derefter anvender man kjoelende Omslag af koldt Vand og Ler, saalenge som Hoven kendes for varm. Dog saalenge der er Berk i Hoven gjør man Omslag af koldt Hømo. I Saaret bringes en lind Balsam: Aloe med Myrrhatinctur i lige Dele, eller 2—3 Gange daglig Blyvand. Terpentin er for skarp og ikke anvendelig. Danner der sig, efterat Berken og Betendelsen er fjernet, en svag Hornhud, saa kan man legge Skoen paa igjen, dog saaledes, at den ikke hviler paa det syge Sted, hvorfor man skjærer noget bort af sammes Hornrand. Ved store Saar maa man yde Saalen et Bessyttelsesmiddel ved Deskskoen, iserdeleshed naar en stor Del af Saalen er bortskaaen. Det hele Num mellem Saalen og Kaaget paa Skoen udfyldes med Stry eller Bomuld.

Spiger indtraadt i Hoven.

Dette sker hyppigst i Kraakefuren og i Helerne, hos Hornkveget i Klovspalten. Man borttager Hornet omkring Spigeren, skjærer Saalen saa tynd, at man kan trykke den ind med Fingeren. Undertiden er det nødvendigt at gjøre Spigerhullet større, hvilket maa ske med stor Forsigtighed, forat Rjoddelene ikke skal beskadiges. Ved heftige Smerter gjør man varme slimige og narfotiske Omslag; ved ubetydeligere Beskadigelse, aftjoler man Hoven. Under Behandlingen fordrer man knapt og strax godt under Dyret. Er Sener eller Bendele beskadiget anvender man som Basmiddel, 1 Del Kreosot til 10—12 Dele Spiritus. Hestene faar ofte Stivkrampe af saadanne Saar, og da er i Almindelighed alle Hjælpenidler forgjæves.

(Fortsættes.)

Dyrskuer i Smaalenene.

Landhusboldningssekskabet for Smaalenene har i forrige Aar hovedsagelig rettet sin Virksomhed paa inden Landalmuen at udbrede en bedre Sands for og en større Kyndighed i Kreaturkset, der er en Grundvold for Jordbruget. Dyrskuer og i Forbindelse dermed Præmiepløjninger har derfor i større Omfang end forhen været afholdt. Et almindeligt Dyrskue for det hele Amt blev saaledes afholdt paa Niser i Trygskad, hvorunder ialt meddeltes 15 Præmier. Der var Forberedelse truffet til Afholdelse af Dyrskuer og Præmiepløjninger præstegjeldsvis, hvis Kommunebestyrelserne dertil besilgede Midler. Den i saadan Anledning udsædte Indbydelse havde til Følge, at 16 Kommuner deltog. 39 Heste og 82

Rjor tildeles Præmier. Desuden erklæredes ved samtlige Dyrskuer 274 Rjor for præmiebygtige. Ialt modte 103 Nøgere, hvoraf 56 erholdt Præmier og fremstilledes 239 Heste og 907 Rjor. Foruden Præmier for Heste og Kreaturer var Præmier tillige udsatte for Faar og Svin; af de Forste fremstilledes dog kun faa og af de Sidste kun paa et enkelt Sted. Efter Planen for disse specielle Dyrskuer skulde de Dyr, som ved disse blev tildelte Præmier, fremmøde ved et almindeligt Dyrskue paa Hafslund. Uagtet Ejerne af Dyrene var tilfagt Godtgjørelse for Transportomkostninger, var de fremstillede Antal ringe. Aarsagen hertil var vel fornemlig, at de nodig sendte deres bedste Dyr lange Veje, og maaste ogsaa det indtrufne Regnvejr gjorde sit. Fra de nærmeste Præstegjælde om Hafslund var imidlertid en Mængde Kreaturer fremstillede. Følgende Præmier meddeltes: af første Klasse til 5 Hopper, 3 Tyre og 4 Rjor; af anden Klasse til 4 Hingste, 1 Hoppe, 1 Tyr, 6 Rjor, 2 Faar og 2 Svin — og for Plojning 6 Præmier. Uagtet de Resultater, som er vundet ved disse Dyrskuer og Præmieplojninger, maa anses særdeles tilfredsstillende, har Administrationen dog i indværende Aar ikke troet at burde foranstalte noget Dyrskue. Selskabets Kasse er nemlig saaledes medtaget fra nævnte Dyrskuer, at den ikke tillader Forsnyelsen deraf, uagtet flere Kommuner dertil har givet Bevilling. Ejerne er derhos i det Hele saa trykkende og Udsligten for Aarsvæerten saa nedslaaende, at Tanken blandt Almnerne ikke antages henvendt paa offentlige Samlinger. Som yderligere Foranstaltninger vedkommende Kreaturstaten bemærkes, at Dyrlege Lambrechts har haft Understøttelse af Selskabet for at holde populære Foredrag om Husdyrenes Behandling. Ligeledes antog Administrationen Georg Wilson som rejsende Agronom med en aarlig Løn af 300 Spd., hvilken senere forhøiedes til 400, og efter Andragende herom har Selskabet for Norges Vel dertil tilskudt 150 Spd. aarlig. Antallet af Selskabets Medlemmer er i Aremark 15, Araf 2, Berg 15, Borge 11, Eidsberg 20, Frederikshald 35, Frederikstad 14, Glemminge 1, Haabel 15, Hvalerne 2, Id 9, Moss 15, Moss Landfogd 7, Onso 8, Raade 24, Raffestad 11, Rokke 4, Rolfsøen 1, Rygge 27, Rodenæs 9, Sarpsborg 9, Skibvedt 1, Skjeberg 30, Spydeberg 9, Svendal 11, Trygstad 16, Tune 13 og Vaaler 15. Selskabets Indtægt har udgjort 1391 Spd. 102 s og dets Udgifter 1169 Spd. s, hvoraf kan mærkes 236 Spd. 51 s til Tilskud til Dyrskuerens Afholdelse inden 16 Præstegjæld og til Hoveddyrskuet paa Hafslund 462 Spd. 102 s. Et Blik paa denne Beretning og disse Talstørrelser vil overtøye om, at Smaalenes Landhusholdningssekskab maaste er det af Landets Selskaber af den Art, som bedst forstaar at hævde Ravn og Anseelse. Selskabets Administration har naturligtvis ingen uvigtig Del i, at Selskabet befinder sig paa sit nuværende Standpunkt.

(Smaal. Amtst.)

De forskjellige Sorter Guano.

Ved Guano forstaar man alle de i Handelen forekommende Ekstremer af Fugle og Sødyr, som have samlet sig paa forskjellige Steder af Jorden i større eller mindre Mængde, og Beskaffenheden af dette Gjødningsstof afhænger for største Delen af den Grad, hvori det er forraadet ved Hjælp af Atmosfærens Paavirkning. Ekstremerne af disse Dyr bestaa væsentlig af Kvælstof og fosforholdige Dele; naar Regn og Luft virke længe paa dem, blive de ammoniakalste Dele tilbøielig opløst af Vandet og skyllede bort. I tørre Klimater, hvor der kun falder lidt Regn, som i nogle Egne af Peru og Bolivia paa Sydamerikas Vestkyst, lider den der opsamlende Gjødning meget lidt af Atmosfærens Paavirkning og beholder næsten alle sine Bestanddele af opløseligt Kvælstof og Fosfor. Mange Sorter Guano tabe betydeligt i Godhed ved den store Mængde Sand, som Vinden fører ind paa Lagene.

Guanoen lader sig dele i 3 Klasser efter sin Sammensætning:

1) Den, som lider meget lidt ved Atmosfærens Paavirkning og beholder næsten alle sine oprindelige Bestanddele, som Angamos- og Peru-Guanoen.

2) Den, som taber endel af sine opløselige Bestanddele, som Ichabos-, Bolivia- og Peru-Guanoen, der dog indeholder en tilstrækkelig Mængde Kvælstof.

3) Den, som har tabt næsten alle ammoniakalste Bestanddele og ikke indeholder synderlig andet end jordagtige Fosfater og derhos ofte er stærkt blandet med Sand.

Til 1ste Klasse høre:

1) Angamos-Guano, en Sort, som findes paa Toppen af Klipperne paa Bolivias Kyster, Angamos. Den er det yngste Lag af Fugleekstremer og samles med Hænderne paa de nøgne, stejle Klipper, hvad der er forbundet med betydelig Fare. I ren Tilstand indeholder den 20—24 Procent Ammoniak, men den faaes kun i ringe Mængde.

2) Peruanisk Guano. Af alle Guanolag ere de i Peru de største; man finder dem ikke blot paa Der i Nærheden af Kysten, men ogsaa inde i Landet. Den i Handelen almindeligst forekommende peruanske Guano samles paa Chincho-Verne i det stille Ocean, 12 engelske Mile fra Perus Kyst. Verne ligger imellem 13—14° s. Br. i en Egn, hvor der kun falder lidt Regn, hvor Luften er tør og Solen meget brændende. Havet omkring Verne er meget rigt paa Fiske, og naar de Tusinder af Fugle, der vælge disse Der til Hvileplads og Nattesvarter, have tilfredsstillet deres umættelige Hunger med Fisk, lægge de deres Ekstremer der. Den tørre Luft bevirker, at Fugtigheden i disse snart dunste bort; de forraadne derfor meget langsomt, og da de ere samlede i umindelige Tider, have Lagene kunnet naa den Tykkelse, hvori man ofte finder dem, nemlig 100 Fod og derover.

2) Til 2den Klasse hører:

Ichabo-Guanoen, som samles paa den lille Klippe Ichabo, der ligger ved Afrikas Vestkyst, 1200 Mile nord for det gode Haabs Fjeld, imellem 16 og 19° s. Br., og er et stadigt Op-holdssted for en utallig Mængde Pinguiner og Sogjæs. Da Lagene bleve opdagede, vare de meget betydelige, flere 100,000 Tons og af udmærket Beskaffenhed, men hele Forraadet er nu bragt til England. Den senere Indførsel bestaar blot af hvad Fuglene hvert Aar aflagre; dette er stærkt blandet med Sand og andre Stoffer og derfor ringe baade i Kvalitet og Kvantitet.

2) Guano fra Bolivia. Hvad der af denne Sort for nogle Aar siden blev bragt til England stod i enhver Henseende ved Siden af den peruanske Guano, men hvad man nu faar, er af meget ringe Kvalitet.

3) Lobos-Guanoen kommer fra Den Lobos ved Perus Kyst; men der er hidtil kun bragt to Ladninger af den til England som Prove.

4) Pavillon-De Pico-Guano er fundet i et tykt Lag paa en Del af den peruanske Kyst, men endnu ikke forsøgt i større Mængde.

5) Chili-Guano findes i ringe Mængde paa Kysten af Chili og er endnu lidet anvendt.

6) Kalifornisk Guano. Paa nogle Steder af Kaliforniens Kyster har man opdaget nogle Lag af denne Sort, men de variere meget i Godhed.

7) Guano fra Patos-Den ved Kaliforniens Kyst kan stilles ved Siden af Ichabo-Guanoen, men gaar ikke meget i Handelen.

Den 3de Klasse tæller de fleste Sorter:

1) Afrikansk Guano. Fra forskellige Steder paa Afrikas Kyster er der indført Guano til England, nogle af disse Sorter indeholde meget fosforsur Kalk, medens andre ere for stærkt jord- og sandblandede. Guanoen fra Soldanha Bay har vist sig at være den bedste for Røer.

2) Vestindisk Guano. Mange Der i det karaiske Hav ere et Tilflugtssted for Søfugle, og der findes derfor store Lag af Guano paa dem; men da der aarlig falder betydeligt Regn paa disse Der, bortskyldes endel af Extremernes opløselige Stoffe, og der bliver lidet andet end Magnesia og fosforsur Kalk tilbage.

3) Pedro Keys Guano kommer fra nogle Der ved Kysten af Kuba og er af meget ringe Kvalitet.

4) Guanoen fra Bakroen i Vestindien er bedre end den sidstnævnte.

5) Guano fra Nawassosen er af en ren fosforagtig Natur, da Luftens Paavirkning har berøvet den næsten alle kvælstofholdige Bestanddele.

6) Maracaibo-Guano. Dette mærkværdige Stof findes paa Mont Island ved Maracaibo i Bugten ved Venezuela i store klippeagtige Stykker, som indeholde mange Spor af organiske Bestanddele og vise tydelige Kjendetegn paa en vulkansk Paavirkning. Den indeholder en meget stor Mængde Fosforsyre.

7) Fugles-Guanoen fra Vestindien er aldeles betydningsløs, og det samme gjælder om

8) Mexikansk Guano.

9) Guano fra Derne Koorio Moorla. Disse ufrugtbare Der ligger 5—6 Mile fra den arabiske Kyst, og den Guano, man har samlet der, er af meget ringe Kvalitet.

10) Sombro-Guano er fornylig indført i England fra Den Sombro. Den er en klippehaard Masse, der indeholder Fosfor, en Mængde Jern, Alunjord og tilbøls kulsur Kalk. Der skal for nogle Aar siden være bragt 40,000 Tons af denne Sort til Amerika, hvor man lod den pulverisere og derefter strø ud paa Jorden; men det er ikke bekendt, hvad Resultat det har bragt.

11) Schadsbay-Guano fra nogle smaa Klippeøer ved Australien er en Sort af meget daarlig Kvalitet.

Ovenstaaende Meddelelse have vi gjengivet efter en lille Pjece „De naturlige Guanoarters Historie og Egenskaber af Messbeth i London.“ Den grundige Forfatter fraraader til Slutning enhver Jordbruger at benytte den saakaldte kunstige Guano, for hvilken der eksisterer flere store Fabriker i England. Han oplyser derhos, at de Forsøg, man har gjort med at forbedre peruansk Guano, hvilket Produkt gaar i Handelen som „Peru-Guano med fixeret Ammoniak,“ have bragt et meget daarligt Resultat, thi den ægte peruanske Guano har efter hans Beregning for Jordbrugerens en vel Verdi af 13 Pfd. pr. Tons, men naar den er forbedret kun 2 Pfd. 10 Sh.

(D. 5.)

Uddrag af Indberetningerne om Stiv- og Benbrud-Sygen i Jylland.

(Fra Indberetningsministeriet.)

Det fremgaar af Indberetningerne, at denne Sygdom har hersket i Jylland i meget lang Tid, men langtfra ikke i den Grad eller med den Udbredning, som den for Tiden har naaet. Hvor mange Dyr, den nu har angrebet, omtale Indberetningerne ikke, men de vise dog, at den forekommer over hele Nørre-Jylland.

Alle Dyrlægerne have i deres Indberetninger givet i det Væsentlige samme Beskrivelse af Sygdommen, kun mere eller mindre fuldstændig.

Dens første Symptom er en eiendommelig Dumbhed og Stivhed i Forparten eller — hyppigere — i Bagdelen eller i hele Kroppen. Dyrene staa da med fremstrakt Hoved og krummet Ryg, sly enhver Bevægelse og kunne ikke taale, at man berører dem. Dersom man tvinger dem til at bevæge sig eller trykker dem paa de omme Steder, saa udstøde de en eiendommelig Smerzenslyd — de „drøne —; under Bevægelsen hører ofteen egen Knagen i Lemmerne; Blikket skal være ganske eiendommelig stift og stirrende fra

Sygdommens Begyndelse. Til disse Symptomer slutter sig snart Stivhed af Huden, som tilslige lægger sig fast til Kroppen. Ude- og Driftelyssten er i Forstningen aldeles normal. Melkeaffondbringen er snarere formeret end formindsket.

Under jevnlig Tiltagen af disse Symptomer kan Sygdommen holde sig i lang Tid — flere Uger, ja et Par Maanedes — Dyrene magre da stærkt af, Huden bliver mere og mere haard og fastliggende og belagt med et tykt Lag af Skjæl. Haarene stritte eller falde af paa store Strækninger af Huden; Dinene blive indfaldne, Slimhindene blive blege og smudsige, Munden slimet, Tungen belagt, Hjerteslaget bliver stærkt føleligt; Fordoielsen bliver træg og uordentlig, Appetiten taber sig, Melkeaffondbringen aftager, og Melken bliver blaalig, løber hurtigt sammen, faar en daarlig Smag og giver mindre eller næsten intet Udbytte af Smør og Ost. Dyrene lægge sig da sjelden for de ere saa matte, at de ikke længere kunne holde sig opreiste, og naar de da lægge sig eller falde om, kunne de i Almindelighed ikke reise sig igjen, ja mange af dem kunne ikke engang staa, naar de blive hjulpsne op paa Venene. I denne Periode indtræde ofte Forroffelser af Hofte- eller Stubberledene eller Forføddning paa Bagbenene, ligesom der let brydes en eller flere Røgler, hyppigt Bækkenet, Laarbenene eller Ribbenene, men man har ogsaa seet Brud af Hvirveltraden, saavel i Lende- som i Bryst-Afdelingen. Bruddene vise sig i Almindelighed kun ved den deraf følgende Lammed: de paafølges ikke af Betændelse og synes heller ikke at foraarsage nogen betydelig Smerte. Naar Sygdommen er freddet saavidt frem, have Dyrene et i høi Grad uheldigt Udseende; de lægge sig oftest igjennem paa de mest fremstaaende Ledgæmdele, dels som Folge af Magerheden, dels fordi de ikke kunne skifte Leie, og de dræbes da gjerne, idet der aldeles ikke kan være Haab om deres Helbredelse.

Paa nogle Steder har der til ovennævnte Symptomer vist sig Tegns paa Cliffsyge, idet Kjerne i Begyndelsen have vist Eyst til at stikke paa de omkringstaaende Gjenstande og senere have villet æde allehaande usfordoielige Ting, som Stene, Læderstumper etc.

I andre Egne — men sjeldnere — er Stiv- og Venbrud-Sygen optraadt i Forbindelse med Blodpiss, idet Urinen har været rigelig og mørkefarvet, Slimhinderne gule og Gjedningen mørk, tør og haard.

Undertiden har den begyndt med Feber, og hvor dette har været Tilfældet, have Brystbindebetændelser og „dermed beslægtede rheumatiske Affektioner“ været dens hyppigste Komplikationer.

Ved Obduktionen af de Dyr, som ere dode eller dræbte formeddelt denne Sygdom, har man steds fundet de almindelige Tegns paa Kachexi, nemlig blegt, slapt og aldeles udmagret Kjød, alle Indvolde blege og flatne, Blodet tynt, svagt rødfarvet og dannende kun svage, bærende Koguler. Derfor har man fundet Til-

hæftningen af Musslerne til Knoglerne svag, undertiden saa løs, at man har kunnet rykke Kjødet af Venene; Knoglerne have været lettere end sædvanligt, bløde, mere, opsvulmede i Enderne og tværfurede paa Overfladen; Marvulerne have ikke indeholdt den sædvanlige Benmarv, men derimod en graaplettet geleagtig Masse.

Dødeligheden har i det Hele ikke været en Folge ved denne Sygdom; hvor Behandlingen har været indledet i Tide, det vil sige for den Periode, i hvilken Fordoielses-Lidelser have begyndt at vise sig, der have de fleste Dyr overstaaet Sygdommen, forudsat at Forholdene have tilladt at forbedre den diætiske Pleie; men Kuren har dog steds været langvarig, og derfor Tabet ikke ringe. Hvor Sygdommen har været saavidt fremrykket, at der er indtraadt Brud, der har enhver Behandling været frugtesløs, i Regelen er der ingen bleven indledet.

Indberetningerne stemme ligeledes overens om, at det især er Melkesjørne, der ere ubatte for denne Sygdom, og at disse angribes stærkere, jo bedre Melkesjør de ere. Dog ere ingen lunde Handyrene og Ungvæget forsaanede. Ligesaa enige ere Indberetterne om, at dens Forekomst væsentligst skyldes slette diætiske Forhold. Det langt overveiende Antal Syge findes hos mindre bemidlede Folk — Husmænd og mindre Gaardmænd. — Disse have ikke Raad til at fodre med Kjerne, og naar da Maringerne ere tørre, saaledes som Tilfældet har været i de sidste Aar, og saavel Halmen som Høet bliver dels for knapt, dels fattigt paa Næringsstoffer, dels meget tørt og svært at fordøje — saa sultfodres Dyrene om Vinteren og tvinges om Sommeren til at søge Græsning i Kjør og Moser, hvis sure Halygræsser ere baade slappende og skadelige. Dgsaa Vandet anlages meget. Om Sommeren vandes Kjerne af Mosepytter, om Vinteren gives de Regnvand, som opsamles i sure Tønder, der afverlende hermed bruges til Opbevaring af Svineføde. Staldene skulle ogsaa være meget slet indrette hos de fattigere Kreaturholdere; dels høre de ikke tilstrækkelig Ey, dels afgive de kun daarligt Leie paa den nøgne, fugtige Jord. Hertil kommer, at Dyrene ikke komme ud af disse Stalde hele Vinteren igjennem, fra de tages ind, og til de atter sættes ud paa Græsgangen. Endelig anlages ogsaa den rigelige Melkeaffondbring som en væsentlig Aarsag til Sygdommens Udsvikling, idet Alle antage, at saavel de til Legemets Vedligeholdelse nødvendige organiske Stoffer, som især Saltene udføres af Legemet, uden at have kunnet komme det til Gode.

Det synes som om Jordbundens Befrafenbed ikke udøver nogen overveiende Indflydelse paa Sygdommens Forekomst. Flere Steder er den seet at græsere ligesaa stærkt paa de gode som paa de mindre gode, paa de moglede som paa de umoglede Jorder. Men nogle anføre dog, at den skal være baade hyppigere og slemmere paa sandede og skarpe Jorder, hvor der kun sjelden findes Eng.

Den Tid, Sygdommen fortrinnsvis hersker paa, synes at være Foraaret og Forsommeren. Hos de fleste Kjør bryder den rigtig frem, naar de komme paa Græs, især naar de nylig have kalvet, og altsaa Melkeaffondringen er meget rigelig.

Der tales meget om, at denne Sygdom er smitsom, og det fortjener derfor at udhæves, at alle Dyrlæger, der have havt med den at bestille, erklære enstemmig, at de ikke have nogen Erfaring for, at den er smitsom, medens de have flere for, at den ikke er det; men at den fremkaldes ved almindelig udbredte Aarsager.

Behandlingen af Sygdommen har paa de fleste Steder været i det Væsentlige ens. Den har fornemlig været diætetisk, idet Dyrlægerne have anordnet en Tilgiist af Kjerne til Hø- og Halmføderet, lune og mere bekvemme Dyrhølssteder, jevn Bevægelse, Rensning af Huden ved Strigling og Frottering med Halmvidsk. Indskrænkning af Melkeaffondringen ved, som det heder, at melke Kjørne ørne, synes i mange Tilfælde at have hjulpet betydeligt til Sygdommens Helbredelse. Af Medicamenter have især styrkende og oplivende Midler, som bitre og aromatiske Rodder og Urter samt Kalksalte været anvendte. Naar Sygdommen er taget i Behandling i dens Begyndelse, synes ydre afledende Midler, anvendte langs Ryggen og isvrigt paa de omme Steder, at have gjort god Nytte.

(D. U. f. L.)

Indlandet.

Christiania. Det svenske Blad Post- og Juris-Tidninger meddeler: Vi kunne med fuldkommen Sikkerhed oplyse, at det af nogle Hovedstadsblade omtalte Rygte, at S. M. Kongen skulde have til Hensigt at reise udenlands i denne Vinter, er aldeles ugrundet.

— Norsk Kirketidende meddeler at der her i Landet er indkommet omtrent 4000 Spd. til de syriiske Christne.

— Morgenbladet meddeler, at Finans-Departementet, efter Forlydende, skal være beskæftiget med Dannelsen af en Kommission angaaende Skattevæsenet.

— I Morgenbladet har været indtaget en Opfattelse om Bruzen af brændt Gvede blandet med noget Sikorie, istedetfor Kaffebonner, hvilket har bevirket, at mange af Byens Kolonialhandlere avertere i Aviserne, at de have Gvede-Kaffe tilsalgs. Mange skulle finde den næsten ligesaa god, som almindelig Kaffe.

— Mormionerne her i Christiania have i den sidste Tid faaet endel Tilhængere, som om Astenen i Regn og Mørke have ladet sig dobe ved Fæstningsstranden.

— Den 6te d. M. aabnedes den nye Bei, som danner Begyndelsen af det store nye Forbindelsesled mellem Smaaløene og Christiania, og hvorom Astenbladet meddeler følgende: „Kaptein Finnes i Gøteborg-

fjeldet udsprangte Bei langs med Bundefjorden havde allerede for et halvt Aar siden afhjulpet en Del af Manglerne i denne Kommunikation; nu er dette smukke Veianlæg fra Søterstranden af, omtrent tre Fjerdingvei fra Byen, bleven forfat og Strækningen til Krogstad Kirke, over 2 Mile, igaar bleven aabnet. Da som bekjendt nyt Veianlæg allerede er færdigt paa begge Sider af Elommen ved Fossum Høst, er saaledes nu, — paa en Strækning af 1 Mil. nær mellem Asper Bro eller Krogstad Kirke og Knapstad i Gaabøl, paa hvilket Stykke forefæst Arbeidet allerede er begyndt, — fuldført Chaussee mellem Christiania og Momarkedsplass i Gøstberg — en Længde af omtrent 6 Mil. Det nu fuldførte Stykke Bei strækker sig langs med Bundefjorden til Lian, gaar tværs igjennem denne betydelige Eiendoms Marker og Skov op til Fjeldvandet Gjersøen, hvis Bredder man har udsprængt, hvorfra den fortsættes gjennem Dyppegaardshydden til Krogstad Kirke. Uagtet vi allerede begynder at blive vant til forholdsmæssig storartede Veianlæg i vort Land, — vi vil saaledes kalde Veien fra Lillehammer til ovenfor Elstad, den nye Evangelstrandvei, den nylig nævnte Liabrovei o. fl. tilbage i Grindringen, — er der dog ikke mere end en Mæning om dette nye Veianlægs Fortrinlighed i alle Henseender, og at Bestyreren for samme, Hr. Kaptein F. Bergh, har af Gode deraf. I 3 Aar man fuldført dette Arbeide, der for en stor Del er udsprængt lige af Fjeldet. Ved Gjersøens Begyndelse traf man en Vanddybde af over 30 Fod, og ud af det her lodrette Fjeld maatte man paa en længere Strækning sprænge Sten til Dypfyndingen af dette Dyb. Et andet Sted ved Søen sank et allerede færdigt Stykke Bei lige ned i Dybet og med stort Besvær maatte man atter udsprænge Søens Fjeldvæg for at drage Veilinen ind under Fjeldet. Ingensteds har Veien større Stigning end 1 Fod paa 40, hvilket vil sige det samme som at man overalt kunde lægge Skinner og fare med Lokomotiv, eller at Veien er ligesaa flad som Jernbanen til Gidsvold. Efter Beregningen skulde den bygges for 50,000 Spd. pr. Mil, men den har kostet noget mindre, nemlig i det Hele 2 1/2 Spd. pr. lodende Allen eller omtrent 45,000 Spd. pr. Mil. Dens ordinære Bredde er kun 8 Allen, hvilket maa kaldes temmelig beskedent for en Kongevei; imidlertid er den paa mange Steder betydelig bredere og dersom Trafikken med Tiden skulde forøge det, skal man overalt ved at forandre Stillestenene, der danner Veiens Røtverk, kunne indvinde 1 Allen eller mere. — Allerede Liabroveien tiltalte Christiania Publikum ved sin pittoreske Beliggenhed; nu har imidlertid det promenerende Publikum faaet Leilighed til at foretage en endnu længere Udflugt gjennem Egne, der frembyder vakre Partier af vor Skovnatur. Som udmærkede Dele af det nye Anlæg skal vi i denne Henseende gjøre opmærksom paa dens nærmeste Fortsættelse af Liabroveien langs med Bundefjorden, Strækningen forbi Lians Sagbrug og Krudtmølle, med Klipper og Fosfesald samt Strøget langs med Gjersøen. Da Krudtmøllen i de nærværende Gieres Tid to Gange er sprunget, har man søgt at besytte Besøgende paa dette Sted

mod en lignende Ulykke ved en kolossal Graa-
stensmur.

Ved dette Veianlæg mod Vest har Hovedstaden
efter al Rimelighed atter lagt sig til et ikke ubety-
deligt Opland paa denne Kant, ligesom Oplandet
ogsaa vil vide at drage sin Nytte af den lettere
Kommunikation med Hovedstaden. Mod Vest er
Veiene i en lang Strækning allerede for længere
Tid siden forbedrede, og mod Nord har vi Jernba-
nen — luttet Pulksaarer, der bringe Liv og Virk-
somhed. I denne Forbindelse skal vi blot tillade
os at minde Vedkommende om de saa ofte paatænkte,
men aldrig udførte Forbedringer i Kommunikationen
med Brugene langs med Akerselven. Sluttelig tør
det udtales, at det nye Veianlæg ikke vil komme
aldeles til sin Ret, saalænge man skal være nødt
til at gøre Turen rundt om Grønland for at kom-
me fra Byen. Nu da Jernbanen væsentlig kommer
til at gie Grunden fra Jernbaneaegarden til Lee-
Elven, kunde maasse Projektet om Fortsættelsen af
Karl-Johans og Væstergade over Grundingen til
Alumværket eller til den nye Chaussees Begyndelse
fortjene Opmærksomhed.

I Anledning af den nye Veis Aabning for
den almindelige Færdsel blev den igaar befaret og
besigtiget af Amtmanden, der ledsagedes af Veitun-
genior Wetlesen, Veitinspektør Erlandsen og sam-
lige Leidsmænd i de Præstegjælde, hvorjennem
Veien fører. Udfaldet af denne Besigtigelse er selv-
følgelig endnu ubekendt, men der er al Grund til
at tro, at man i det Hele taget var særdeles vel-
tilfreds med dette storartede Arbejde, idet den væ-
sentligste, for ikke at sige den eneste Udsættelse, nok
kommer til at dreie sig om den Maade eller det
Princip, som er befulgt med Hensyn til Veiens
Forsyning med fornødne Uvisere.

Endel af Nas Sogns Kommunerepresentanter
havde foranstaltet en Middag paa Elydsjordet,
hvortil foruden Amtmanden og de, der ledsagede
ham, samtlige Funktionærer ved det nye Veianlæg
var indbudne. Ved denne lille Fests gik det gemyt-
ligt til og i berettiget Glæde over den herlige Veis
Distrikt har faaet, udbragtes med Jubel Skaaler
for alle dem, som i mere eller mindre Grad havde
virket for dets Fremme.

Foruden de sædvanlige Toaster for Konge og
Storting udbragtes saaledes Skaaler for Stats-
raad F. Stang, Amtmand Collett, Kaptein og Veis-
direktør Bergh, Kaptein F. Bergh, der har fungeret
som Arbeidschef o. fl.

— Fra Gjøst paa Søndmøre meddeles at man
der den 1ste i f. M., paa Faa nær, fik Resten af
Korn og Esterstet godt i Hus. Det resterende i
Hæs staaende Korn frod 14 Dage efter saaledes
sammen, at man med Nød fik det indbrøget den
15de f. M. Paa enkelte Steder frod den 20de
endda noget Korn ude. Paa Gaarden Fjelde i
Ulsten skulde Korn staa uflaaret under Sneen.

Udlandet.

Sveriges Rigsdag er, som i forr. No. af
dette Blad meldt, bleven sluttet den 30te f. M., ved

hvilken Anledning Hs. Maj. Kongen holdt fol-
gende Tale:

„Gode Herrer og svenske Mænd! Et Tids-
rum af mere end et Aar er gaaet til Ende, siden
jeg hilfede Eder velkommen her ved Aabningen af
dette Rigsmoder; men denne Tid er ikke henløbet
gavnløs, og Fædrelandet har Grund til at haabe
en velgjørende Indflydelse af Eders uholdende og
moisomme Arbejder paa Udviklingen af dets indre
Anliggender. Jeg er overtydet om, at I med mig
vil glæde Eder over det Haab om Kongehusets Til-
væxt, som Hertuginde af Ostergötlands Tilstand
tillader os at nære.

Ved den alnægtige Guds Naade kan de for-
enede Riger glæde sig ved indre og ydre Ro; vor
Selvstændighed og Trygd, grundede paa Algtelsen
for og Gjennemførelsen af Lovbunden Frihed, er
hævede og vore Forhold til alle fremmede Magter
er venstabelige. Efter Forestilling fra mig har I
vedtaget den Lov, som, naar dens Grundsaetninger
om Dreibærelsen ret gjennemføres, her kunne til-
fredsstille afvigende Erversamfundets Krav paa en
hidtil savnet Vælfærdighedsfrihed. Det Arbejde, som
I har nedlagt paa vort i mange Dele udlevede
Lovværk, har ført til en meget almindelig Indrøm-
melse af Grundsaetninger, paa hvis Vedtagelse Lov-
givningens Fremgang støtter sig.

De Udfast, der har været Eder forelagte til
nye Love om Menighedsstyrelser i Stæderne og paa
Landet, har, som jeg med Tilfredshed hører, gjem-
nemaet en omhyggelig Graanskning hos Eder og
skal jeg ikke undlade at egne al mulig Omsorg til
dette magtpaaliggende Spørgsmaals Løsning paa
en til Demeget svarende Maade.

Til Fremme af vore fremstribende Jern-
veisarbejder har I paa min Forestilling givet be-
tydelige Tilskud, der naabner mig Udgang til at
drive dette for vort Lands Udvikling saa vigtige
Foretagende med umindstet Kraft. For at afhjælpe
den i den senere Tid altid økende hændeligere Trang til
Laaneindretninger for Landet, har I efter Forestilling
fra mig vedtaget Dprettesen af en almindelig Hy-
pothekbank med Grundstol af Statens Midler og
fastsat nye Love for de særskilte Hypothekforeninger
i Riget. Jeg er overtydet om, at først og fremst
Landets Hovednæring vil vinde ved disse vigtige
Love.

Endel af de Tilskud, som jeg finder uomgæn-
gelige nødige til Landets Værn, har I for nærvæ-
rende Tid troet ikke at kunne give; dog har jeg
med Tilfredsstillelse seet, at I har vedtaget den af
mig foreslagne Udbring i Lovene for Opfyldelse af
„Bæveringspligten.“

Jordbruget saavel som de andre Næringsgrene
har nydt Eders Opmærksomhed paa samme Tid
som I med vedvarende Gavnildhed har understøttet
Folketsolen og givet Midler til sand Oplysnings
Udbredelse.

Idet jeg nu giver Eder Hjemlov og afflutter
dette Rigsmoder, bliver jeg Eder Alle gode Herrer
og svenske Mænd og Enhver især med al kongelig
Naade og Yndest velbevaagen.“

Efterat dernæst Landmarskalken og de andre
Talemand være stede til Haandlys, drog Stænderne

ud fra Rigssalen og hilse ved Udvalgte af sin Midte paa Kongen og Dronningen, hos hvilke Prins Oscar og Prinsesse Sophie vare tilstede og paa D.D. Majestæter Enkedronningerne. Siden gav Kongen Middag for Rigets Stormænd og en del af Rigsdagsmændene. Ved Stændernes gjensidige Afskedshilsener om Aftenen talte Nils Persson af Espo, Ordfører for Bøndernes Udsendinge, Afdelen for den Understøttelse, som den havde ydet Bønderne i Skydsagen, og Præstestanden for den Barme, hvormed den havde taget sig af Loven om Menighedsstyrelser, derimod lod han i sit Farvel til Borgerne falde Ord af Misnoie om deres Fremfærd med hine Love. Ligesaa klagede han over den kjenkelige Tilvært i Statens Udgifter, skjønt Borgerne havde vist størst Sparksomhed næst Bønderne. Derimod ytrede Ordføreren sin Glæde over Borgernes og Bøndernes Enighed i Spørgsmaalet om Rigsdagens Omdannelse.

— Ved Stockholms Veterinærskole ere Eleverne Ole Christensen og Lars Mollstad, begge fra Norge, nylig blevene udeksaminerede.

— I Stockholm er dannet et Reformelskab af Rigsdagsmænd af alle Stænder. Man besluttede at antage et af Borger- og Bøndestanden om en fælles Repræsentation opstillet Program, og valgte derefter en Centralkomite, der skulde virke for en hensigtsmæssig Repræsentation paa den af ovenmeldte to Stænder foreslaaede Grundvoold: Ophævelse af Standsforfatningen, Fællesvalg og Indførelse af Tokammerstyret. For at fremfalde Nationens Interesse skulde Centralkomiteen sætte sig i Forbindelse med Foreninger omkring i Landet, som vilde arbejde i samme Diemed.

Italien. Det engelske Blad „Daily News“ siger, at 15000 Mand Neapolitanere ere flygtede til Terzacona paa det romerske Gebet. Franskmændene nødte dem til at gjøre Holdt ved Cisterne, hvor de skulde afvæbnes.

Ifølge samme Blad har Lord John Russell under 27de f. M. tilsendt den engelske Gesandt i Turin en Note, hvori han erklærer, at England ei kan paastaa, at Italienerne ikke har haft gode Grunde til at modsætte sig deres Regjeringer; England kan ikke dable Victor Emanuel for at have ydet dem Bistand.

— Efterretningen om at Sardinierne (under Cialdini) vare slagne den 29de skal være falsk, hvoriimod Garibaldi's Tropper Dagen efter forenede sig med de sardiniske. Efterat Capua var bleven angrebet, afsendte dens Befalning en Parlamentær for at underhandle om Overgivelsen. Ifølge et Telegram af 3die Novbr. skulde Capua have kapituleret og 8000 Mand, hvoraf Garnisonen bestod, være afvæbnet og bragt til Neapel, for der at indløbes. Samme Dag havde Sardinierne, anførte af Kongen, jaget de bourboniske Tropper over Garigliano og adspaltet dem. Gaetas Nolo var bleven besat og Tropperne havde indtaget Stillings foran Gaeta.

Victor Emanuel skulde den 30te f. M. drage ind i Neapel; men dette er nok ikke skeet, da de seneste Telegrammer Intet meddele derom.

Ifølge Efterretninger fra Neapel af 31te Oktob. var Victor Emanuel brudt op i Retningen mod Garigliano, medens Garibaldi belejrede og bombarderede Capua.

Garibaldi har tilladt Engländerne at bygge en protestantisk Kirke i Neapel, hvortil han endog „som en Nationalgave“ har skænket den Grund.

Rusland. Enkekeiserinde Alexandra Feodorovna er afgaaet ved Døden den 1ste d. M. Hun var en Datter af Frederik Wilhelm den 3die af Preussen, blev født den 13de Juli 1798, og forlovet den 13de Juli 1817 med den daværende Storfyrste, senere Keiser Nikolaus, der døde i 1855.

Syrien. Fra Beyrut meddeles, at de derværende Flygtninge fra Damaskus have erklæret Fuad Pascha, at de umulig kunde vende tilbage til Damaskus paa Grund af Tyrkerens Trubler og den ved Eigene frembragte Forpestning; Flygtningerne have anmodet om Pengunderstøttelse. Scheik af Hauran truede med at lade 8000 Christne strangulere, hvis der paalægges Druiserne haarde Betingelser. „Konstitutionel“ dabler de tyrkiske Autoriteter i Syrien, anser Tilstanden der for lidet beroligende for de Christne og fordrer alvorlige Garantier for deres Liv og for Rolighedens Opretholdelse.

China. Englands og Frankrigs Besuldmægtigede ere den 25de August indtrufne i Tientsien. Konferentsen begyndte den 28 f. M. Man ventede at Freden vilde blive undertegnet i September. De Allierede have fordret betydelige Erstatningssummer. Ved Overleverelsen af Takulforterne er Landet ligetil Tientsien overgivet til de Allierede. Franskmændene havde 200 og Engländerne 250 Døde og Saarede. Tartarerne 1000 Døde. De Allierede erobrede 600 Kanoner og erholdt et stort Krigsforraad til Bytte.

Christiania Kornpriser.

Udenlandsk

Rug østersøst 4½ Spb.
Rug dansk 4 Spb. a 4 Spb. 12 f.
Byg 2radigt 19 f.
Erter 5 Spb.
Hvede 6 Spb. a 7½ Spb.

Christiania Fiskepriser.

Stib, Rødbud. 5 a 5½ Spb. pr. Ld.
Stib, stor Mid. 5 Spb. pr. Ld.
Stib, smaa do. 4 a 4½ Spb. pr. Ld.
Stib, stor Christ. 16 a 17 f. pr. Ld.
Stib, smaa do. 11 a 12 f. pr. Ld.
Storsæl 1 Spb. 12 f. pr. Bog.
Middelsæl 3 f. 12 f. pr. Bog.
Emaasæl 3 f. pr. Bog.
Rødstær 8 f. pr. Bog.

Følgeblad til Skilling-Magazinet.

Christiania.

Trykt og forlagt af W. G. Fabritius.